

Research Paper

The Effectiveness Of Sex Education For Children To Parents On Changing Their Knowledge, Attitude And Practice In Sex Education Of Preschool Children (Zirab City)

Reyhane Parvizi¹, Siamak Tahmasebi², Mansooreh Karimzadeh³

Citation The effectiveness of sex education for children to parents on changing their knowledge, attitude and practice in sex education of preschool children (zirab city). Early Childhood Health And Education
URL: <http://jeche.ir/article-1-126-fa.html>

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:

Sex education, parents, knowledge, attitude, practice and preschool.

Received: 02 May 2023

Accepted: 09 Jun 2023

Available: 21 Jun 2023

Introduction: The present study investigates the effectiveness of child sex education to parents on changing their knowledge, attitude and practice in sex education of preschool children (zirab city)

Method: The present study was a pre-test, post-test, follow-up (repeated measurement) experiment with the control group in terms of purpose in the applied research group and in terms of data collection method. The statistical population of this study included all mothers of preschool children in Zirab. Sampling method This research was a simple cluster random sampling. Sample size was determined by at least 21 samples in each group. (According to the Cochran's formula, the parents were divided into beneficiary and non-beneficiary groups, and finally two groups of 21 people were formed). Then, after selecting the sample, the sexual education questionnaire (Salehi, 1398) was completed by the children's parents. Descriptive statistics such as percentage, frequency, central tendency indices, dispersion and distribution were used to describe the data. To study the research hypotheses, repeated measures analysis of variance was used. Because designs in which several independent quantitative (parametric) variables were used in relation to qualitative (non-parametric) factors, covariance analysis (ANCOVA) designs were used. Analyzes were performed using SPSS-21 software.

Results: The results of independent t-test in two groups of parents benefiting and not benefiting from sex education training course show the following. Education and lack of interest in education are not significant at the 0.05 level. Also, the effect of implementing an independent variable on the components of knowledge, attitude and performance is significant at the 0.01 level.

Conclusion: The results showed that educating and empowering parents in the sexual education of children improves their knowledge, attitude and performance.

1. M.Sc., Preschool Education, University of Rehabilitation Sciences and Social Health, Tehran, Iran.

2.(Corresponding Author): Assistant Professor, Preschool Education, University of Rehabilitation Sciences and Social Health, Tehran, Iran. siyamak.tahmasebi@gmail.com

3. Associate Professor, Preschool Education, University of Rehabilitation Sciences and Social Health, Tehran, Iran

مقاله پژوهشی

اثربخشی آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین بر تغییر دانش، نگرش و عملکرد آنها در تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی (شهر زیرآب)

ریحانه پرویزی^۱، سیامک طهماسبی^۲، منصوره کریم زاده^{۳*}

مشخصات مقاله

چکیده

کلیدواژه‌ها

تربیت جنسی، والدین، دانش، نگرش، عملکرد و پیش دبستان.

مقدمه: پژوهش حاضر، اثربخشی آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین بر تغییر دانش، نگرش و عملکرد آنها در تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی (شهر زیرآب) را مورد بررسی قرار داده شد.

روش: پژوهش حاضر از نظر هدف در گروه پژوهش‌های کاربردی و از نظر روش جمع‌آوری داده‌ها، آزمایشی از نوع پیش‌آزمون، پس‌آزمون، پیگیری (اندازه‌گیری مکرر) با گروه کنترل بود. جامعه آماری این پژوهش مشتمل بر کلیه مادران کودکان پیش دبستانی شهر زیرآب بود. روش نمونه‌گیری این پژوهش به صورت نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای ساده انجام گردید. اندازه نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۲۱ نفر تعیین و حجم نمونه با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای ساده انتخاب و به تصادف به دو گروه آزمایش و گواه تقسیم شدند پس از آن گروه آزمایش، آموزش تربیت جنسی را که در آن به مبانی مهم تربیت جنسی اشاره شد در ۵ جلسه ۷۵ دقیقه‌ای دریافت نمودند. جهت بررسی اثربخشی آموزش تربیت جنسی کودکان از پرسشنامه صالحی (۱۳۹۸) استفاده شد. جهت مطالعه فرضیه‌های پژوهش، آزمون t، آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری و تحلیل کواریانس (ANCOVA) استفاده شد. تحلیل‌های انجام شده به وسیله نرم افزار spss-21 انجام گرفت.

یافته‌ها: در آزمون فرضیه‌ها چنین نتیجه‌گیری شد که آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین منجر به تغییر دانش، نگرش و عملکرد آنها در تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی می‌شود. نتایج آزمون تی مستقل در دو گروه والدین بهره‌مند و فاقد بهره از دوره آموزش تربیت جنسی نشان‌دهنده موارد زیر می‌باشد. واریانس‌های خطای هیچ‌یک از مؤلفه‌های تربیت جنسی شامل دانش، نگرش و عملکرد در دو گروه والدین بهره‌مند از آموزش و فاقد بهره از آموزش معنادار نیست همچنین اثر اجرای متغیر مستقل بر مؤلفه‌های دانش، نگرش و عملکرد معنادار است.

نتیجه‌گیری: والدین نقش مهمی در تربیت جنسی کودکان دارند. درجهت تربیت مناسب لازم است ابتدا والدین از دانش و عملکرد و همچنین نگرش لازم از طریق آموزش‌های مرتبط بهره‌مند گردند و نتایج پژوهش نشان داده است آموزش و توانمندسازی والدین در تربیت جنسی کودکان موجب بهبود دانش، نگرش و عملکرد آنها می‌شود.

دریافت شده: ۱۴۰۲/۰۲/۱۲

پذیرفته شده: ۱۴۰۲/۰۳/۱۹

منتشر شده: ۱۴۰۲/۰۳/۳۱

۱ کارشناسی ارشد، آموزش و پرورش پیش از دبستان، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.

۲ استادیار، آموزش و پرورش پیش از دبستان، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران. siyamak.tahmasebi@gmail.com

۳* (نویسنده مسئول): دانشیار، آموزش و پرورش پیش از دبستان، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.

مقدمه

نظام خانواده دارای کارکردهای مهمی از جمله تولید مثل و تربیت فرزند است، تربیت به عنوان یکی از کارکردهای خانواده به معنای رشد، نمو و پرورش دادن است. در این میان نقش کلیدی مادر نیز در تربیت فرزندان بر کسی پوشیده نیست (فرمهبینی فراهانی، ۲۰۱۷). یکی از انواع اساسی تربیت، تربیت جنسی^۱ کودک می باشد و هسته مرکزی شکل گیری شخصیت کودک در آینده ی جنسی اوست. بسیاری از والدین، حتی خانواده های تحصیلکرده آشنا با قوانین تربیت جنسی کودک نیستند (شمشیری، ۲۰۱۶). ممنوعیت شدید آموزش های علمی جنسی باید در جامعه ایرانی کمرنگ شود چرا که مسائل جنسی بخشی از فیزیولوژی و ماهیت وجودی و سابق یک جاندار است به همین دلیل نمی توان آن را یک تابو و امر ممنوع تلقی کرد (کردمیرزا، ۲۰۱۷).

ارتباط و تعامل بین والدین می تواند یک عامل حفاظتی برای بسیاری از رفتارهای جنسی فرزندان در آینده باشد (باستین^۲ و همکاران، ۲۰۱۶). عدم وجود یک ارتباط مثبت و گرم با والدین، قوانین خشک، انعطاف ناپذیر و نامناسب، نظارت ناکافی بر کودکان خطر این را که کودکان دچار مشکلات رفتاری شوند را افزایش میدهد. (طهماسی، ۲۰۱۴) دوران کودکی زمان مناسبی است تا والدین، قبل از آغاز رفتارهای جنسی، پیام های پیشگیری از خطر جنسی را به فرزندان خود منتقل کنند (ویکوف^۳ و همکاران، ۲۰۱۸). طبق تحقیق استون و همکاران تعدادی از موانع برقراری ارتباط عبارت بودند از: ضرورت حفظ معصومیت کودکان، عدم آگاهی از نحوه ارائه اطلاعات متناسب با سن او، احساس ناراحتی و ترس از نقدها و داوری های کودکان (استون^۴ و همکاران، ۲۰۱۸). از آن جا که حیات جنسی انسان از بدو تولد شروع می شود و به تدریج رشد و نمو پیدا می کند از طرف دیگر مهارت والدین به خصوص مادر در آموزش و تربیت جنسی فرزندش از عوامل اساسی در شکل دهی به رفتارهای کودک قلمداد می شود، این امر زمانی مهیا می شود که والدین ابتدا به بررسی و در صورت لزوم تغییر نگرش^۵ خودشان نسبت به سوالات و کنجکاوری های فرزندان درباره مسائل جنسی بپردازند (والکر^۶، ۲۰۱۶). نه تنها پاسخ کنجکاوی های جنسی کودک باعث فعالیت جنسی زود هنگام در کودک نمی شود، بلکه باعث به تعویق انداختن آن نیز خواهد شد (واندربگ^۷ و همکاران، ۲۰۱۶؛ کیری^۸، ۲۰۱۸).

در حالی که در این آموزش ها به آن ها یاد آور می شود که بعد جنسی انسان نیز مانند سایر ابعاد جسمانی و روانی است که نیاز به تربیت دارد و تربیت جنسی نیز یکی از مهم ترین تربیت هاست که در کنار تربیت فرهنگی، اجتماعی و غیره برای آینده ای مطمئن و عاری از اختلالات روانی و اجتماعی فرزندان اهمیت فراوانی دارد (کلوگ^۹، ۲۰۰۹) برخی از والدین نه می خواهند و نه می توانند در مورد مسائل جنسی با کودکان خود به گفتگو بپردازند (واندربگ^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۶؛ کنی^{۱۱}، ۲۰۱۰؛ ابوالحقاق^{۱۲} و همکاران، ۲۰۱۲). در حالی که نتایج این پژوهش نشان داد درک دقیق والدین از شرایط جنسی کودکان و داشتن اطلاعات کافی در زمینه تربیت جنسی، بسیار مهم است. (رایبسون^{۱۳} و همکاران، ۲۰۱۷ و گروسمن^{۱۴} و همکاران، ۲۰۱۸).

برخی مطالعات حاکی از موافقت والدین با آموزش جنسی به کودکان است و برخی دیگر بیانگر دانش کم والدین نسبت به چنین آموزش هایی است. (واندربگ^{۱۵} و همکاران، ۲۰۱۶؛ کنی^{۱۶}، ۲۰۱۰؛ ابوالحقاق^{۱۷} و همکاران، ۲۰۱۲). درک دقیق والدین از شرایط جنسی کودکان و داشتن اطلاعات کافی در زمینه تربیت جنسی، بسیار مهم است و نباید به سوالات یا بیداری جنسی کودکان بی اعتنا بود یا با تعصب افراطی آنها را ترساند. (رایبسون^{۱۸} و همکاران، ۲۰۱۷ و گروسمن^{۱۹} و همکاران، ۲۰۱۸). کودکان در می یابند که لمس بعضی از نقاط بدن با لذت همراه است و آشکارا به اندام تناسلی خود دست می زنند (کلوگ^{۲۰}، ۲۰۰۹).

۱. Sex Education

۲. Bastien S, Kajula LJ, Muhwezi ww

۳. Wyckoff SC, Miller KS, Forehand R, Bau J, Fasula A, Long N

۴. Stone N, Ingham R, Gibbins K

۵. Attitude

۶. Walker JL

۷. Vanderberg RH

۸. Kirby D

۹. Kellogg ND

۱۰. Vanderberg RH

۱۱. Kenny MC

۱۲. Aboul-Hagag KE

۱۳. Robinson KH

۱۴. Grossman JM

۱۵. Vanderberg RH, Farkas AH, Miller E, Sucato GS, Akers AY, Borrero SB

۱۶. Kenny MC

۱۷. Aboul-Hagag KE-S, Hamed AF

۱۸. Robin KH

۱۹. Grossman JM

۲۰. Kellogg ND

والدین آگاهتر کودکانی دارند که مسائل رفتاری کمتری دارند (بناسیچ و بروکز-گان^۱، ۲۰۱۶؛ هانگ، کاگی، گنورو و میلر^۲، ۲۰۱۵؛ مک گیلیکودی-دلیسی^۳، ۱۹۸۲ الف، ۱۹۸۲ ب؛ استیونس^۴، ۲۰۱۸)؛ متقابلاً، باورهای نادرست و تصورات غلط والدین به عنوان از بین برنده رشد کودک در نظر گرفته شده است (میلر، مانهال، و می^۵، ۲۰۱۶؛ استویبر^۶، ۲۰۱۷). والدین مطلع احتمالاً مسائل رشدی را زودتر تشخیص میدهند و مؤثرتر آشکار میسازند (ملامد^۷، ۲۰۱۷). در مطالعه کیفی که توسط والکر (۲۰۰۱) در انگلستان انجام شد نیز والدین ترجیح داده بودند که آموزش مسائل جنسی به کودکانشان توسط کارشناس مطلع در این زمینه انجام گردد. همین طور در مطالعه ای که توسط لیو^۸ و همکاران (۲۰۰۳) در چین انجام دادند نشان داد که ۷۶/۲ درصد والدین نگرش منفی نسبت به تربیت جنسی داشتند. صحبت در مورد مسایل جنسی، نا آگاهی والدین از چگونگی صحبت در این باره، ناتوانی آنها در پاسخ به برخی سوالات کودکان، عدم وجود منابع آموزشی غیررسمی برای والدین و کودکان همگی منجر به برهوت آگاهی در کودکان و نوجوانان در زمینه مسایل جنسی شده است. این برهوت آگاهی، خود زمینه ساز ایجاد علاقه و انگیزه در این قشر برای بلعیدن هر آنچه در منابع در دسترسشان مانند ماهواره و اینترنت به عنوان اطلاعات جنسی وجود دارد، بپردازند. (صادری، بیاتی و کریم زاده، ۲۰۱۸). نتایج مطالعه آلن، تیمر و آرکوئیزا^۹ (۲۰۱۶) نشان میدهد که مداخلات آموزشی والدین میتواند با موفقیت، نگرانی های جنسی در میان کودکان را کاهش دهد. یافته ها نشان می دهد که پیاده سازی آموزش برای پیشگیری از سوء استفاده جنسی^{۱۰} برای کودکان پیش دبستانی امکان پذیر است (ژانگ، چن، فنگ^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۸). پژوهش ها نشان داده اند که نه تنها پاسخ کنجکاوای های جنسی کودک باعث فعالیت جنسی زودهنگام در کودک نمی شود، بلکه باعث به تعویق انداختن آن نیز خواهد شد (واندربرگ و همکاران، ۲۰۱۶؛ کیری^{۱۲}، ۲۰۱۸) توانمند سازی کودکان حداقل کاری است که برای ساختن دنیای مناسب و شایسته آنان می توان انجام داد (حسامی، ۱۳۹۷). مطالعات نشان میدهد که کودکان و نوجوانان خواهان یادگیری مسائل جنسی از طریق والدین هستند. واضح است که یکی از مهمترین وظایف والدین تربیت فرزندان خود برای داشتن زندگی سالم در جامعه می باشد و خانواده به عنوان اصلی ترین و اولین بنیانی که کودک در آن پا به عرصه وجود می گذارد نقش مهمی در تربیت جنسی ایفا میکند از این رو پرداختن به این موضوع همچنین آموزش و توانمندسازی والدین بسیار حایز اهمیت می باشد (موحدیان، ۱۳۹۵). لذا این پژوهش با هدف بهبود دانش، نگرش و عملکرد والدین در تربیت جنسی کودکانشان انجام میگردد با فرض اینکه آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین بر تغییر دانش، نگرش و عملکرد آنها در تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی (شهر زیراب)

فرضیه های اصلی پژوهش به این شرح میباشد:

- ۱) برنامه ی آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین بر تغییر دانش والدین در تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی (شهر زیراب) تاثیر دارد.
- ۲) برنامه ی آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین بر تغییر نگرش والدین در تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی (شهر زیراب) تاثیر دارد.
- ۳) برنامه ی آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین بر تغییر عملکرد والدین در تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی (شهر زیراب) تاثیر دارد.

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت کنندگان

این پژوهش از نظر هدف در گروه پژوهش های کاربردی و از نظر روش جمع آوری داده ها، آزمایشی از نوع پیش آزمون، پس آزمون، پیگیری با گروه کنترل بود. جامعه آماری این پژوهش را کلیه مادران کودکان پیش دبستانی شهر زیراب مازندران در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ تشکیل دادند. شیوه نمونه گیری به صورت تصادفی بود. در شهر زیراب ۷ پیش دبستانی و مهدکودک وجود دارد. دو پیش دبستانی به روش تصادفی خوشه ای ساده انتخاب شد و از مادران کودکانی که تمایل به همکاری در این پژوهش را داشتند، ۴۲ نفر به روش تصادفی در گروه های آزمایش و کنترل (۲۱ نفر آزمایش و ۲۱ نفر گواه) جایگزین شدند. اندازه ی نمونه با استفاده از فرمول کوکران با احتمال خطای نوع اول $(\alpha) 0.05$ و توان آزمون 0.80 ، $(\beta-1)$ حداقل ۲۱ نمونه در هر گروه تعیین شد. جهت توصیف داده ها از آمار توصیفی مانند درصد، فراوانی،

۱. Benasich, A.A., & Brooks-Gunn, J.

۲. Huang, K., Caughy, M. O., Genevro, J. L., & Miller, T. L

۳. McGillicuddy-DeLisi, A.B

۴. Stevens, J.H

۵. Miller, S.A., Manhal, M., & Mee, L.L

۶. Stoiber, K.C

۷. Melamed, B.G

۸. Liu W

۹. Allen, B., Timmer, S.G., & Urquiza, A. j

۱۰. Sexual abuse

۱۱. Zhang, w., chen, j., Feng, Y., Ligingyi, L, ch, & zhao, x

۱۲. Kirby D

شاخص های گرایش مرکزی، پراکندگی و توزیع استفاده گردید. جهت مطالعه فرضیه های پژوهش، آزمون تحلیل واریانس با اندازه گیری مکرر استفاده شد. به این دلیل که طرح هایی که در آن ها چند متغیر مستقل کمی (پارامتریک) و در ارتباط با عامل های کیفی (غیرپارامتریک) بکار گرفته شدند، جهت مطالعه فرضیه های پژوهش، آزمون t، آزمون تحلیل واریانس با اندازه گیری و تحلیل کواریانس (ANCOVA) استفاده شد همچنین مفروضه های پژوهش از طریق آزمون شاپیروویک، آزمون لوین و آزمون موخلی بررسی شد. تحلیل های انجام شده به وسیله نرم افزار spss-21 انجام گرفت

ب) ابزار

پرسشنامه تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی از دیدگاه مادران در مهدکودک ها

توسط لیلی صالحی (۱۳۹۶) ساخته شده که هدف آن سنجیدن تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی از دیدگاه مادران می باشد این پرسشنامه دارای ۳۰ سوال و ۵ عامل می باشد در این پژوهش با توجه به فرضیه های مطرح شده فقط سه مولفه ی دانش، نگرش و عملکرد استفاده شده است. روایی و پایایی این پژوهش توسط لیلی صالحی (۱۳۹۸) مطالعه شده است. جهت بررسی روایی ابزار از روش تحلیل عاملی استفاده شد و پنج عامل به دست آمد که شامل نگرش، مهارت ارتباطی، عملکرد، دانش و بررسی وضعیت بود. جهت بررسی پایایی ابزار از آلفای کرونباخ استفاده شد که ضرایب آلفا این ابزار با توجه به بررسی انجام شده برابر است با : نگرش (۰/۰۰۶۶)، مهارت ارتباطی (۰/۸۱۹)، عملکرد (۰/۷۰۲)، دانش (۰/۶۸۰) و بررسی وضعیت (۰/۷۱۱).

ج) معرفی برنامه مداخله ای

ملاک های ورود به این پژوهش شامل زندگی با همسر، داشتن حداقل یک فرزند ۳ تا ۶ ساله، دارا بودن حداقل تحصیلات در سطح سوم راهنمایی، رضایت فرد جهت شرکت در پژوهش، برخورداری والدین از سلامت ذهنی (عقب ماندگی مشهود) و ملاک های خروج از پژوهش شامل خانواده تک والد، والدینی که در دوره های مشابه شرکت کرده اند، عدم همکاری والدین برای شرکت در پژوهش، داشتن اختلال بارز گفتاری، شنوایی، بینایی و حرکتی و فرزند خوانده بودن کودک بوده است. روش نمونه گیری در این پژوهش تصادفی خوشه ای ساده بود. ابتدا پژوهشگر بعد از فراخوان در کلیه پیش دبستانی های شهر زیرآب مازندران و گرفتن رضایت نامه از مسئولین دانشگاه، مدیران و مدیران آموزش و پرورش، دو پیش دبستانی را از پیش دبستانی و مهدکودک های شهر زیرآب به روش تصادفی خوشه ای انتخاب کرد. سپس از بین کلیه مادران کودکان پیش دبستانی، تعداد ۴۲ نفر (۲۱/ نفر گروه آزمایش و ۲۱ نفر گروه گواه) انتخاب شدند. ابتدا پیش آزمون انجام شده و سپس بعد از انتخاب نمونه، تربیت جنسی برای مادران کودکان پیش دبستانی آموزش داده شد، سپس اثرات آن آموزش بر روی آگاهی و عملکرد مورد بررسی قرار گرفت. بر این اساس، ابتدا مادران کودکان انتخاب شده به عنوان حجم نمونه، به صورت تصادفی به دو گروه ۲۱ نفره آزمایش و کنترل تقسیم بندی شدند. سپس بعد از مشخص شدن نهایی تعداد نمونه ها، پرسشنامه تربیت جنسی برای هر دو گروه (پیش آزمون) اجرا گردید. مادران کودکان پیش دبستانی گروه آزمایش بسته آموزشی تربیت جنسی را که بخش عمده آن برگرفته از کتاب تربیت جنسی نوشته ی دکتر خورشیدی و پاینده بود در ۵ جلسه ۷۵ دقیقه ای دریافت کردند. چهارچوب نظری این بسته آموزشی با توجه به زمینه ی فرهنگی، اعتقادی، اجتماعی و تربیتی جامعه ایرانی و مستندات علمی روز دنیا و مبانی نظری تربیت جنسی تنظیم گردید. بعد از اتمام دوره ی آموزشی که به طور کلی دارای بخش هایی شامل مباحث تعریف تربیت جنسی، ضرورت و اهمیت تربیت جنسی، روش برخورد و پاسخ به سوالات جنسی کودکان، اصول و روش های تربیت جنسی، اهداف تربیت جنسی، اشاره به مراحل رشد جنسی در اسلام و در روانشناسی پرسشنامه تربیت جنسی برای هر دو گروه آزمایش و کنترل (پس آزمون) اجرا گردید و بعد از دوماه مجدد مورد پیگیری قرار گرفتند.

جلسات درمانی برنامه ی آموزش تربیت جنسی

زمان	هدف	سرفصل ها	موضوع	جلسات
75 دقیقه	آشنایی کلی با مبحث تربیت جنسی و مراحل رشد جنسی کودکان . ایجاد نگرش مثبت بر ضرورت و اهمیت دانش تربیت جنسی برای والدین	-تعریف تربیت جنسی -هدف از تربیت جنسی -اهمیت و ضرورت تربیت جنسی -آموزش جنسیت و نقش جنسیتی - پرورش هویت جنسی -رشد جنسی کودک تا شش سالگی	ضرورت و اهمیت تربیت جنسی	جلسه اول
75 دقیقه	افزایش دانش والدین در حوزه ی تربیت جنسی و آشنایی آنها با اصول و روشهای صحیح تربیت جنسی	-بررسی اصول صحیح تربیت جنسی -شیوه های تربیت جنسی در کودکی -پیشگیری از تحریکات جنسی کودکان -شیوه های تربیت جنسی غیر مستقیم	اصول و روش های تربیت جنسی	جلسه دوم
75 دقیقه	توانمند سازی والدین در تربیت جنسی و مواجهه با سوالات و کنجکاوی های جنسی کودکان	-پاسخ به پرسش های کودکان در تربیت جنسی -تکاتی راجع به پاسخ به سوالات کودک -رفع کنجکاوی های جنسی کودکان مطابق با فهم و سن آنها -ارزش ها و باور های جنسی در فرهنگ ایران و اسلام	مسائل اساسی تربیت جنسی	جلسه سوم
	آشنایی والدین با مبانی تربیت جنسی از دیدگاه آیات و روایات	-مراحل رشد جنسی در اسلام -آشنایی با اتمام خصوصی و حفظ حیا -پیشنش صحیح و رفتار مناسب در موقعیت	تربیت جنسی در اسلام	جلسه چهارم
75 دقیقه	توانمند سازی والدین برای مراقبت از فرزندانش و آموزش خودمراقبتی به آنها	-تقویت مهارت نه گفتن -راز های خوب و بد -آشنایی با بدن و اتمام های خصوصی -عوامل زمینه ساز انحراف جنسی -روش های پیشگیری از بروز رفتار ناسالم کودکان -جلوگیری از بازی های جنسی	خودمراقبتی	جلسه پنجم

یافته‌ها

مفروضه های پژوهش حاضر به این ترتیب بود که آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین بر تغییر دانش، نگرش و عملکرد والدین در تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی (شهر زیراب) تاثیر دارد.

اطلاعات مربوط به سطوح متغیر وابسته در سه مرحله پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری از شرکت کنندگان گروه های آزمایش و کنترل گردآوری و برای آزمون اثربخشی اجرای متغیر مستقل بر متغیرهای وابسته از روش تحلیل واریانس با اندازه گیری مکرر استفاده شد. لازم به توضیح است که پیش از آزمون فرضیه ها، مفروضه های مربوط به تحلیل واریانس با اندازه گیری مکرر شامل نرمال بودن توزیع داده ها، همگنی واریانس های خطا، همگنی ماتریس های کواریانس متغیرهای وابسته و شرط کرویت یا برابری ماتریس کوواریانس خطا مورد بررسی قرار گرفته است.

یافته های توصیفی

جدول (۱) شرکت کنندگان در پژوهش حاضر را به لحاظ سن توصیف نموده است.

جدول (۱): توصیف سن شرکت کنندگان

سن	گروه ها	
	آزمایش	کنترل
میانگین	۲۹/۷۱	۳۰/۶۲
انحراف استاندارد	۳/۹۳	۴/۳۳

جدول (۱) نشان می دهد که میانگین و انحراف استاندارد سن شرکت کنندگان گروه آزمایش به ترتیب ۲۹/۷۱ و ۳/۹۳ سال و گروه کنترل به ترتیب ۳۰/۶۲ و ۴/۳۳ سال بود. استفاده از آزمون t مستقل نشان داد که دو گروه به لحاظ میانگین سن تفاوت معناداری با یکدیگر ندارند ($p > 0.05$ ، $t(40) = 0.71$).

جدول (۲) میانگین و انحراف استاندارد مؤلفه های تربیت جنسی (نگرش، مهارت های ارتباطی، عملکرد، دانش و شرایط) را در گروه های آزمایش و کنترل و در مراحل پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری نشان می دهد.

جدول ۲: یافته های توصیفی مولفه های تربیت جنسی در گروه های آزمایش و کنترل

تربیت جنسی	گروه	پیش آزمون	پس آزمون	پیگیری
نگرش	آزمایش	۳۹/۱۴ (۷/۲۵)	۵۲/۰۰ (۸/۴۸)	۵۳/۰۵ (۸/۹۷)
	کنترل	۳۹/۹۰ (۵/۸۶)	۴۱/۵۷ (۷/۵۱)	۴۲/۶۲ (۹/۷۹)
مهارت های ارتباطی	آزمایش	۷/۸۶ (۲/۵۲)	۱۱/۲۴ (۲/۲۶)	۱۲/۱۴ (۱/۹۸)
	کنترل	۷/۷۱ (۲/۰۰)	۸/۰۵ (۱/۷۵)	۸/۹۰ (۲/۰۰)
خودکارآمدی	آزمایش	۱۳/۱۵ (۲/۸۸)	۱۸/۰۰ (۳/۴۰)	۱۷/۴۳ (۲/۶۲)
	کنترل	۱۲/۹۰ (۲/۲۳)	۱۳/۵۷ (۲/۲۹)	۱۳/۳۸ (۳/۲۰)
دانش	آزمایش	۱۰/۳۳ (۲/۶۱)	۱۲/۶۷ (۲/۲۴)	۱۴/۰۵ (۲/۳۳)
	کنترل	۱۰/۰۰ (۲/۹۲)	۱۰/۲۹ (۲/۱۵)	۱۰/۶۲ (۲/۳۱)
شرایط	آزمایش	۶/۴۳ (۱/۸۶)	۱۰/۴۲ (۱/۸۹)	۱۱/۹۰ (۲/۷۴)
	کنترل	۷/۱۹ (۲/۱۴)	۷/۵۲ (۲/۰۵)	۸/۳۸ (۲/۲۵)

همچنان که جدول فوق نشان می دهد میانگین نمرات هر پنج مؤلفه تربیت جنسی در گروه آزمایش در مقایسه با گروه کنترل در مرحله پس آزمون و پیگیری افزایش یافته است. در ادامه پیش از آزمون فرضیه های پژوهش مفروضه های تحلیل کوواریانس چند متغیری در بین داده ها مورد بررسی قرار گرفته است.

پیش فرض های های تحلیل داده ها

الف) نرمال بودن توزیع داده ها: در این پژوهش به منظور ارزیابی برقراری/عدم برقراری مفروضه نرمال بودن توزیع داده ها از آزمون، مقادیر شاپیرو-ویلک^۱ هر یک از مؤلفه در مراحل پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول (۳) ارائه شده است.

جدول (۳): نتایج آزمون نرمال بودن توزیع داده ها (شاپیرو-ویلک)

تربیت جنسی	گروه	پیش آزمون	پس آزمون	پیگیری
نگرش	آزمایش	۰/۹۱۱ - ۰/۰۵۷	۰/۹۰۲ - ۰/۰۳۹	۰/۹۱۳ - ۰/۰۶۴
	کنترل	۰/۹۳۰ - ۰/۱۲۵	۰/۹۱۰ - ۰/۰۵۵	۰/۹۲۲ - ۰/۰۹۷
مهارت های ارتباطی	آزمایش	۰/۹۳۷ - ۰/۱۸۸	۰/۹۳۲ - ۰/۱۵۳	۰/۹۴۴ - ۰/۲۶۲
	کنترل	۰/۹۵۹ - ۰/۴۹۷	۰/۹۵۶ - ۰/۴۲۶	۰/۹۴۹ - ۰/۳۲۸
خودکارآمدی	آزمایش	۰/۹۲۶ - ۰/۱۱۵	۰/۹۰۵ - ۰/۰۴۴	۰/۹۷۹ - ۰/۹۰۹
	کنترل	۰/۹۶۷ - ۰/۶۶۵	۰/۹۳۱ - ۰/۱۴۶	۰/۹۶۳ - ۰/۵۸۹
دانش	آزمایش	۰/۹۲۰ - ۰/۰۸۷	۰/۹۵۴ - ۰/۴۰۷	۰/۹۴۱ - ۰/۲۲۷
	کنترل	۰/۹۲۴ - ۰/۱۰۴	۰/۹۰۹ - ۰/۰۵۲	۰/۹۳۲ - ۰/۱۵۳
شرایط	آزمایش	۰/۹۴۷ - ۰/۳۰۲	۰/۹۶۹ - ۰/۷۰۷	۰/۹۲۴ - ۰/۱۰۲
	کنترل	۰/۹۵۴ - ۰/۳۹۹	۰/۹۶۰ - ۰/۵۱۳	۰/۹۴۸ - ۰/۳۱۲

جدول (۳) مقادیر شاپیرو - ویلک هر یک از مؤلفه ها را نشان می دهد. همچنان که ملاحظه می شود مقادیر آزمون شاپیرو- ویلک مربوط به مؤلفه های نگرش و خودکارآمدی در گروه آزمایش در مرحله پس آزمون در سطح ۰/۰۵ معنادار است. اگرچه این یافته بیانگر عدم برقراری مفروضه نرمال بودن توزیع داده ها برای آن دو مؤلفه در مرحله و گروه یادشده است، با وجود این با توجه به حجم نمونه برابر در گروه های آزمایش، سطح معناداری مقادیر شاپیرو- ویلک و مقاومت روش های آماری خانواده تحلیل واریانس در مقابل انحراف از مفروضه ها، می توان انتظار داشت که این موضوع نتایج تحلیل را بی اعتبار نسازد.

ب) آزمون مفروضه استقلال متغیرهای پیش آزمون از متغیر گروه: برای آزمون مفروضه استقلال پیش آزمون ها از گروه، از روش تحلیل واریانس چند متغیری استفاده شد. جدول (۴) نتایج تحلیل واریانس چند متغیری در آزمون مفروضه استقلال متغیرهای پیش آزمون از متغیر گروه را نشان می دهد.

جدول (۴): نتایج تحلیل واریانس چند متغیری در آزمون مفروضه استقلال متغیرهای پیش آزمون از متغیر گروه

مؤلفه ها	ارزش	F	درجه آزادی مفروض	درجه آزادی خطا	p	η^2
اثر بیلابی	-/۰۴۵	-/۳۴۲	۵	۳۶	-/۸۸۴	-/۰۴۵
لامبدای ویلکز	-/۹۵۵	-/۳۴۲	۵	۳۶	-/۸۸۴	-/۰۴۵
اثر هوتلینگ	-/۰۴۸	-/۳۴۲	۵	۳۶	-/۸۸۴	-/۰۴۵
بزرگترین ریشه روی	-/۰۴۸	-/۳۴۲	۵	۳۶	-/۸۸۴	-/۰۴۵

همچنان که جدول (۴) نشان می دهد، نتایج تحلیل واریانس چند متغیری نشان داد ارزش F در مقایسه پیش آزمون مؤلفه های تربیت جنسی در دو گروه در سطح ۰/۰۵ غیر معنادار است ($p=۰/۰۴۵$ ، $F(۵ و ۳۶)=۰/۸۸۴$). این مطلب نشان دهنده آن است که پیش از اجرای متغیرهای مستقل بین گروه های آزمایش به لحاظ مؤلفه های تربیت جنسی تفاوت معناداری وجود ندارد و مفروضه استقلال متغیرهای پیش آزمون از عضویت گروهی در بین داده های مربوط به مؤلفه های تربیت جنسی برقرار است.

ج) آزمون برابری واریانس های خطا. برای آزمون مفروضه همگنی واریانس خطای پس آزمون های مؤلفه های تربیت جنسی در بین گروه ها از آزمون لوین^۱ استفاده شد. جدول (۵) نتایج آزمون لون را نشان می دهد.

جدول (۵): آزمون لوین برای آزمون همگنی واریانس های خطای مؤلفه های تربیت جنسی

مؤلفه های تربیت جنسی	پیش آزمون		پس آزمون		پیگیری	
	P	F	P	F	P	F
نگرش	-/۱۶۳	۲/۰۲	-/۲۷۳	۱/۲۳	-/۱۸۹۲	-/۰۱۰
مهارت های ارتباطی	-/۲۳۸	۱/۱۸	-/۱۴۱	۲/۲۵	-/۱۸۹۹	-/۰۳
خودکارآمدی	-/۲۰۷	۱/۶۴	-/۳۷۳	-/۸۱	-/۲۸۸	۱/۱۶
دانش	-/۱۸۹۶	-/۰۲	-/۸۰۶	-/۰۶	-/۱۵۹	-/۲/۰۴
شرایط	-/۴۶۵	-/۵۴	-/۶۶۸	-/۱۹	-/۲۰۳	۱/۶۸

نتیجه آزمون لوین در جدول (۵) نشان می دهد که تفاوت واریانس خطای نمرات مربوط به هیچ یک از مؤلفه های تربیت جنسی در گروه ها و در سه مرحله پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری در سطح ۰/۰۵ معنادار نیست. این یافته نشان می دهد که مفروضه همگنی واریانس های خطا در بین داده های مربوط به سطوح متغیر وابسته برقرار است.

د) همگنی ماتریس کوواریانس متغیر وابسته: جدول (۶) نتایج آزمون مفروضه همگنی ماتریس های کوواریانس متغیرهای وابسته را نشان می دهد.

جدول (۶): نتایج آزمون مفروضه همگنی ماتریس های کوواریانس متغیرهای وابسته

مؤلفه های تربیت جنسی	M.Box	F	p
نگرش	۲/۸۶	-/۵۹	-/۷۳۸
مهارت های ارتباطی	۸/۰۹	۱/۱۰	-/۳۶۹
خودکارآمدی	۱۳/۵۵	۲/۰۷	-/۰۵۳
دانش	۵/۵۲	-/۸۴	-/۵۳۵
شرایط	۱/۶۵	-/۲۵	-/۹۵۹

نتایج تحلیل در جدول (۶) نشان می دهد که مفروضه همگنی ماتریس های کوواریانس متغیرهای وابسته برای همه مؤلفه ها برقرار است.

(د) همگنی ماتریس کوواریانس خطا: شرط کرویت یا برابری ماتریس کوواریانس خطا با استفاده از آزمون موخلی^۱ ارزیابی شد. جدول (۷) نتیجه آزمون مفروضه برابری ماتریس کوواریانس خطا برای مؤلفه های تربیت جنسی را نشان می دهد

جدول (۷): تست موخلی برای آزمون برابری ماتریس کوواریانس خطا

مؤلفه های تربیت جنسی	شاخص موخلی	χ^2	درجه آزادی	سطح معناداری
نگرش	-/۹۸۹	-/۴۵	۲	-/۷۹۹
مهارت های ارتباطی	-/۹۰۷	۳/۸۲	۲	-/۱۴۸
خودکارآمدی	-/۹۴۹	۲/۰۴	۲	-/۳۶۰
دانش	-/۸۴۴	۶/۶۰	۲	-/۰۳۷
شرایط	-/۹۰۱	۴/۰۹	۲	-/۱۲۹

منطبق بر جدول (۷) نتایج آزمون موخلی نشان داد که ارزش مجذور کای مربوط به مؤلفه دانش در سطح ۰/۰۵ معنادار است. این یافته بیانگر آن است که مفروضه کرویت برای مؤلفه برقرار نیست. به همین دلیل درجات آزادی آن مؤلفه با استفاده از روش گرینپهوس-گیسر اصلاح شد.

پس از ارزیابی مفروضه های تحلیل و اطمینان از برقراری آنها در بین داده های مربوط به مؤلفه های تربیت جنسی فرضیه های پژوهش با استفاده از روش تحلیل واریانس با اندازه گیری مکرر آزمون شد. جدول (۸) نتایج تحلیل چند متغیری در مقایسه اثر متغیرهای مستقل بر مؤلفه های تربیت جنسی را نشان می دهد.

¹ Mauchly

جدول (۸): نتایج آزمون تحلیل چند متغیری در ارزیابی اثر متغیرهای مستقل بر مؤلفه های تربیت جنسی

مؤلفه های تربیت جنسی	لامبدای ویلکز	F	df	p	η^2
نگرش	۰/۷۵۴	۶/۳۷	۲ و ۳۹	۰/۰۰۴	۰/۲۴۶
مهارت های ارتباطی	۰/۷۸۸	۵/۲۳	۲ و ۳۹	۰/۰۱۰	۰/۲۱۲
خودکارآمدی	۰/۷۵۵	۶/۳۲	۲ و ۳۹	۰/۰۰۴	۰/۲۴۵
دانش	۰/۸۵۳	۳/۲۵	۲ و ۳۹	۰/۰۴۵	۰/۱۴۷
شرایط	۰/۶۹۳	۸/۶۵	۲ و ۳۹	۰/۰۰۱	۰/۳۰۷

منطبق بر نتایج جدول (۸) اثر اجرای متغیرهای مستقل بر مؤلفه دانش ($\eta^2 = 0/853$) لامبدای ویلکز، ($F = 3/25$ ، $P = 0/045$ ، $\eta^2 = 0/147$)، در سطح معناداری $0/05$ و بر مؤلفه های نگرش ($\eta^2 = 0/754$) لامبدای ویلکز، ($F = 6/37$ ، $P = 0/004$ ، $\eta^2 = 0/246$)، مهارت های ارتباطی ($\eta^2 = 0/788$) لامبدای ویلکز، ($F = 5/23$ ، $P = 0/010$)، عملکرد (خودکارآمدی) ($\eta^2 = 0/755$) لامبدای ویلکز، ($F = 6/32$ ، $P = 0/001$ ، $\eta^2 = 0/245$)، و شرایط ($\eta^2 = 0/693$) لامبدای ویلکز، ($F = 8/65$ ، $P = 0/001$ ، $\eta^2 = 0/307$) در سطح $0/01$ معنادار است. در ادامه جدول ۴-۹ نتایج تحلیل واریانس با اندازه گیری مکرر در تبیین اثر متغیر مستقل بر مؤلفه های تربیت جنسی را نشان می دهد.

جدول (۹): نتایج تحلیل واریانس با اندازه گیری مکرر در تبیین اثر متغیر مستقل بر مؤلفه های تربیت جنسی

متغیر	اثرات	مجموع مجذورات	مجموع مجذورات خطا	F	p	η^2
نگرش	اثر گروه	۱۴۱۳/۳۷	۲۲۹۳/۶۸	۲۴/۶۵	۰/۰۰۱	۰/۳۸۱
	اثر زمان	۱۴۵/-۰۱	۲۹۹۳/-۰۵	۱۹/۳۸	۰/۰۰۱	۰/۳۲۶
	اثر تعاملی گروه× زمان	۸۷۶/۵۹	۵۵۴۱/۷۵	۶/۳۳	۰/۰۰۱	۰/۱۳۷
مهارت های ارتباطی	اثر گروه	۱۵۱/۱۴	۱۴۹/۴۹	۴-/۴۴	۰/۰۰۱	۰/۵۰۳
	اثر زمان	۱۵۷/۴۴	۲۲۵/۷۶	۲۷/۹۰	۰/۰۰۱	۰/۴۱۱
	اثر تعاملی گروه× زمان	۶۶/۰۵	۳۷۸/۵۱	۶/۹۸	۰/۰۰۱	۰/۱۴۹
خودکارآمدی	اثر گروه	۲۶۵/۷۹	۲۷۰/۵۷	۳۹/۳۱	۰/۰۰۱	۰/۴۹۶
	اثر زمان	۱۱۹/۰۵	۴۱۳/۷۶	۱۱/۵۱	۰/۰۰۱	۰/۲۲۳
	اثر تعاملی گروه× زمان	۱۱۲/۷۶	۶۷۵/-۰۵	۶/۶۸	۰/۰۰۱	۰/۱۴۳
دانش	اثر گروه	۱۶۲/۲۹	۲۰۰/۳۷	۳۲/۵۶	۰/۰۰۱	۰/۴۴۹
	اثر زمان	۹۸/۵۸	۳۲۱/۶۲	۱۲/۲۶	۰/۰۰۱	۰/۲۳۵
	اثر تعاملی گروه× زمان	۵۹/۸۳	۴۹۹/۱۶	۴/۷۹	۰/۰۱۱	۰/۱۰۷
شرایط	اثر گروه	۱۱۰/۹۲	۱۵۳/۲۱	۲۹/۳۴	۰/۰۰۱	۰/۴۲۳
	اثر زمان	۲۳۳/۳۴	۹۶/۴۳	۳۴/-۰۳	۰/۰۰۱	۰/۴۶۰
	اثر تعاملی گروه× زمان	۱۱۲/۶۸	۴۱۸/۶۸	۱۰/۷۸	۰/۰۰۱	۰/۲۱۲

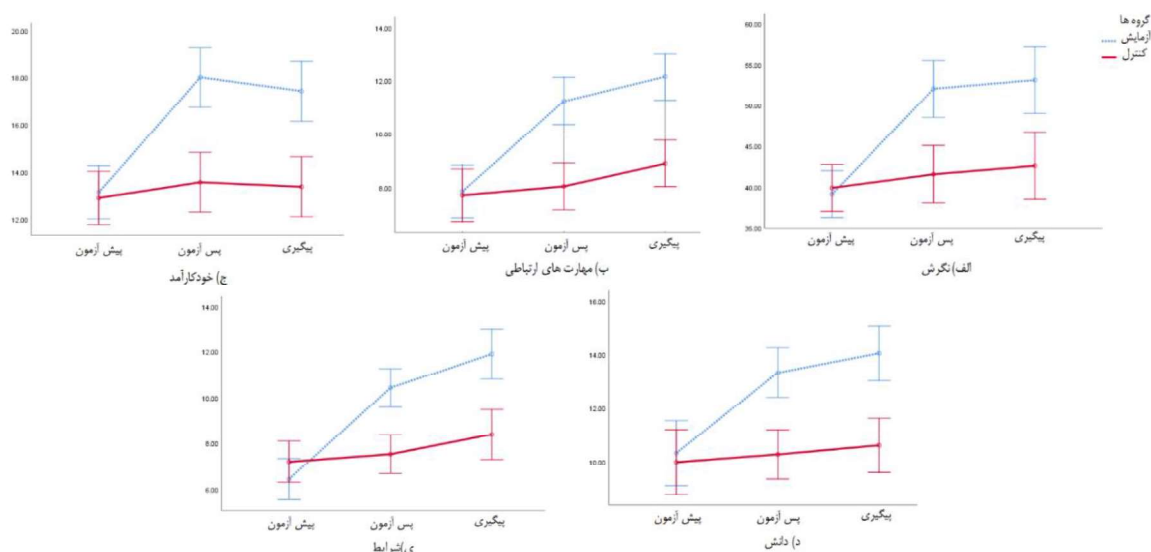
جدول (۹) نشان می دهد اثر تعاملی گروه× زمان برای مؤلفه های نگرش ($\eta^2 = 0/137$)، ($F = 6/33$ ، $P = 0/001$ ، $\eta^2 = 0/149$)، مهارت های ارتباطی ($\eta^2 = 0/411$)، ($F = 27/90$ ، $P = 0/001$)، خودکارآمدی ($\eta^2 = 0/143$)، ($F = 6/68$ ، $P = 0/001$ ، $\eta^2 = 0/143$)، دانش ($\eta^2 = 0/107$)، ($F = 4/79$ ، $P = 0/011$ ، $\eta^2 = 0/107$) و شرایط ($\eta^2 = 0/212$)، ($F = 10/78$ ، $P = 0/001$ ، $\eta^2 = 0/212$)

$F = 10/78$ ، $P < 0/05$ معنادار است. در ادامه جدول ۱۰ نتایج آزمون بن فرونی نمرات مربوط به مؤلفه های تربیت جنسی در سه گروه و در سه مرحله اجرا را نشان می دهد.

جدول (۱۰): جدول ۱۰: نتایج آزمون تعقیبی بن فرونی برای مقایسه های زوجی اثر گروه ها و زمان ها بر مؤلفه های تربیت جنسی

متغیر	زمان ها	تفاوت میانگین	خطای معیار	مقدار احتمال
نگرش	پیش آزمون	-۷/۲۶	۱/۷۲	۰/۰۰۱
	پیش آزمون	-۸/۳۱	۱/۸۹	۰/۰۰۱
	پس آزمون	-۱۰/۵	۱/۸۵	۱/۰۰
مهارت های ارتباطی	پیش آزمون	-۱/۸۶	۰/۵۰	۰/۰۰۱
	پیش آزمون	-۲/۷۴	۰/۵۲	۰/۰۰۱
	پس آزمون	-۰/۸۸	۰/۴۰	۰/۰۹۶
خودکارآمدی	پیش آزمون	-۲/۷۶	۰/۵۹	۰/۰۰۱
	پیش آزمون	-۲/۳۸	۰/۷۰	۰/۰۰۱
	پس آزمون	-۰/۴۰	۰/۶۱	۱/۰۰
دانش	پیش آزمون	-۱/۶۴	۰/۵۷	۰/۰۱۹
	پیش آزمون	-۲/۱۷	۰/۶۲	۰/۰۰۳
	پس آزمون	-۰/۵۲	۰/۴۳	۰/۶۹۲
شرایط	پیش آزمون	-۲/۱۷	۰/۴۷	۰/۰۰۱
	پیش آزمون	-۳/۳۳	۰/۵۷	۰/۰۰۱
	پس آزمون	-۱/۱۷	۰/۶۸	۰/۱۸۹
متغیر	تفاوت گروه ها	تفاوت میانگین	خطای معیار	مقدار احتمال
نگرش	آزمایش	۶/۷۰	۱/۳۵	۰/۰۰۱
مهارت های ارتباطی	آزمایش	۲/۱۹	۰/۳۴	۰/۰۰۱
	کنترل	۲/۹۱	۰/۳۳	۰/۰۰۱
خودکارآمدی	آزمایش	۲/۲۷	۰/۴۰	۰/۰۰۱
	کنترل	۱/۸۹	۰/۳۵	۰/۰۰۱
دانش	آزمایش			
شرایط	آزمایش			

شکل (۱) نمودارهای مربوط به مؤلفه های تربیت جنسی در گروه های پژوهش را در سه مرحله پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری نشان می دهد.

شکل ۱: نمودارهای مربوط به تربیت جنسی گروه های پژوهش در سه مرحله اجرا.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف اثربخشی آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین بر تغییر دانش، نگرش و عملکرد آنها در تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی (شهر زیرآب) انجام گرفت. جامعه آماری شامل کلیه مادران کودکان پیش دبستانی شهر زیرآب مازندران در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بودند. روش نمونه گیری از جامعه آماری در این پژوهش به شیوه تصادفی خوشه ای ساده می باشد. در این پژوهش ۴۲ نفر به روش تصادفی در گروه های آزمایش و کنترل (۲۱ نفر آزمایش و ۲۱ نفر گواه) جایگزین شدند. اندازه ی نمونه با استفاده از فرمول کوکران با احتمال خطای نوع اول ($\alpha = 0.05$) و توان آزمون ($\beta = 0.80$)، حداقل ۲۱ نمونه در هر گروه تعیین شد. در این پژوهش جهت جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی از دیدگاه مادران در مهدکودک ها (لیلی صالحی، ۱۳۹۶) استفاده شده است. جهت توصیف داده ها از آمار توصیفی مانند درصد، فراوانی، شاخص های گرایش مرکزی، پراکندگی و توزیع استفاده گردید. در مطالعه فرضیه های پژوهش، آزمون تحلیل واریانس با اندازه گیری مکرر استفاده شد. محاسبات انجام شده در دو گروه آمار توصیفی و تجزیه و تحلیل آمار استنباطی به وسیله نرم افزار SPSS-21 مورد تحلیل قرار گرفت.

فرضیه اول: آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین بر تغییر نگرش آنها در تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی موثر است.

نتایج آزمون تعقیبی بن فرونی در جدول (۱۰) نشان می دهد که آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین منجر به افزایش میانگین نگرش در والدین گروه آزمایش در مقایسه با گروه کنترل در مراحل پس آزمون و پیگیری شده است. همچنین نتایج جدول (۱۰) همسو با نمودارهای (الف) و (د) شکل (۱) نشان می دهد، تفاوت میانگین نمرات مؤلفه نگرش در دو گروه آزمایش و کنترل در مراحل پیش آزمون - پس آزمون معنادار و در مراحل پس آزمون - پیگیری غیر معنادار است. این یافته بیانگر آن است که تغییرات ناشی از اجرای آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین بر نگرش آنها به تربیت جنسی کودکان سه ماه بعد از اتمام دوره آموزش پابرجا مانده است. براین اساس در آزمون فرضیه اول چنین نتیجه گیری شد که آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین بر بهبود نگرش در تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی شده است. نتایج نشان داد آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین منجر به تغییر نگرش در تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی می شود. همسو با یافته های به دست آمده، تربیتی، تاجیک اسماعیلی و خسروی (۲۰۲۱) و زندی پور و همکاران (۲۰۲۰) نشان داده است که با استفاده از تربیت جنسی درست و به موقع می توان میزان دانش افراد نسبت به مسائل جنسی را افزایش داد.

در تبیین نتایج به دست آمده می توان گفت، لزوم آموزش تربیت جنسی احساس می شود اما آموزشی که درست باشد. از آن جا که در جامعه ایران به دلیل وجود ارزش های فرهنگی و مذهبی قوی تر نسبت به جوامع غربی، مطرح نمودن مسائل جنسی با موانعی رو به روست، والدین کمتر علاقه مند به ابراز این مسائل هستند. در حالی که در این آموزش ها به آن ها یاد آور می شود که بعد جنسی انسان نیز مانند سایر ابعاد جسمانی و روانی است که نیاز به تربیت دارد و تربیت جنسی نیز یکی از مهم ترین تربیت هاست که در کنار تربیت فرهنگی، اجتماعی و غیره برای آینده ای مطمئن و عاری از اختلالات روانی و اجتماعی فرزندان اهمیت فراوانی دارد. هم چنین در این آموزش ها سعی می شود تا والدین درک کنند که مانند رشد جسمانی کودک، بعد جنسی وی نیز دارای مراحل است که در هر مرحله تربیت مناسب آن باید ارائه شود. شواهد علمی نشان دادند رفتارهای جنسی طبیعی در کودکان شایع هستند. بیشتر از ۵۰ درصد کودکان قبل از رسیدن به سن ۱۳ سالگی نوعی از رفتارهای جنسی

را نشان می دهند. از این رفتارها می توان لمس کردن، نشان دادن دستگاه تناسلی به همسالان، تمایل به دیدن اندام تناسلی دیگر کودکان و بزرگسالان هنگام برهنگی هستند و دیگر کنجکاوای های مرتبط با مسائل جنسی را می توان نام برد. کودکان در می یابند که لمس بعضی از نقاط بدن با لذت همراه است و آشکارا به اندام تناسلی خود دست می زنند. دانش ناکافی و نگرش نادرست در زمینه تربیت جنسی کودکان، از اجرای صحیح این مسئولیت جلوگیری می کند، در نتیجه باعث می شود کودکان برای ارضاء حس کنجکاوای که خود ناشی از تغییرات طبیعی این سنین می باشد، اقدام به پنهان کاری کنند. متأسفانه خانواده ها اغلب به این کنجکاوای ها با دید منفی گرایانه و اضطراب برانگیز توجه می کنند و گاه با برخوردهای تهدیدآمیز و سرزنش کودک باعث می شوند، اعتماد به نفس کودک تخریب شده و شخصیت بزرگسالی او مورد آسیب قرار گیرد، در نتیجه کودک حس اطمینان و اعتمادش را به خانواده از دست می دهد. در صورتی که اگر این کنجکاوای ها طبیعی تلقی شود و با آن با صداقت و متناسب با سن کودک برخورد شود، کودک از نقشی که دارد احساس رضایت خواهد کرد. در مطالعه حاضر مادران اعتقاد داشتند که پاسخ دادن به سؤالات جنسی کودکان آن ها را به کنجکاوای جنسی تشویق می کند؛ پژوهش ها نشان داده اند که نه تنها پاسخ کنجکاوای های جنسی کودک باعث فعالیت جنسی زود هنگام در کودک نمی شود، بلکه باعث به تعویق انداختن آن نیز خواهد شد (واندربرگ و همکاران، ۲۰۱۶؛ کیری، ۲۰۱۸).

والدین در ذهن خود سؤالات زیادی در مورد مسائل جنسی فرزندان و چگونگی پاسخ به سؤالات فرزند در این زمینه دارند اما هنجارهای فرهنگی و مذهبی مانع از تمایل آن ها به گذراندن دوره های آموزشی در این زمینه و یا مراجع به مشاور می گردد. اما در عین حال در سال های اخیر تفکر والدین در این زمینه کمی تغییر کرده است و تعداد بیشتری از آن ها علاقه مند به مطالعه، مشاوره و شرکت در کلاس های آموزشی در این زمینه هستند.

با توجه به این که این آموزش در این پژوهش به صورت گروهی و با مشارکت فعال مادران برگزار گردید، آن ها اذعان نمودند که از تجربیات سایر مادران استفاده کرده و سؤالاتی که در ذهن سایر مادران بود، گاهاً برای خود آن ها مطرح نگردیده بود و با مطرح شدن در کلاس اطلاعات بسیار مفیدی به آن ها انتقال داده شد. به عبارت دیگر علاوه بر مطالبی که توسط پژوهشگر در کلاس های آموزشی مطرح گردید و سبب افزایش اطلاعات مادران شد، مادران نیز خود فعالانه در بحث شرکت نموده و سؤالی را مطرح نمودند که پاسخ پژوهشگر و یا حتی سایر مادران به آن توانست، سطح اطلاعات آن ها را افزایش داده و سبب شود تا هم به تعداد زیادی از سؤالی ها در ذهن مادران پاسخ داده شود و هم سؤالی های جدیدی در ذهن آن ها ایجاد گردد. مجموع این شرایط سبب گردید تا در گروه آزمایش که در کلاس های آموزش تربیت جنسی شرکت نمودند، به سؤالات زیادی از مادران در مورد تربیت و مسائل جنسی فرزندانشان در مقایسه با مادران در گروه کنترل پاسخ داده شود. مجموع این اطلاعات سبب می شود تا دانش مادران نسبت به مسائل و رشد جنسی فرزندانشان در مقایسه با گروهی که آموزش ندیده اند، افزایش چشمگیری پیدا کند.

فرضیه دوم: آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین بر تغییر دانش آنها در تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی موثر است.

نتایج آزمون تعقیبی بن فرونی در جدول (۱۰) نشان می دهد که آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین منجر به افزایش میانگین دانش در کودکان گروه آزمایش در مقایسه با گروه کنترل در مراحل پس آزمون و پیگیری شده است. نتایج جدول (۱۰) همسو با نمودار (د) در شکل (۱) نشان می دهد، تفاوت میانگین نمرات دانش در دو گروه آزمایش و کنترل در مراحل پیش آزمون - پس آزمون معنادار و در مراحل پس آزمون - پیگیری غیر معنادار است. این یافته بیانگر آن است که تغییرات ناشی از اجرای آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین بر دانش جنسی والدین پس از اتمام دوره آموزش همچنان پایدار مانده است. براین اساس در آزمون فرضیه دوم چنین نتیجه گیری شد که آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین منجر به افزایش دانش جنسی آنها در تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی شده است. نتایج این فرضیه با نتایج پژوهش های مرتبط با این موضوع که به بررسی آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین بر تغییر دانش در تربیت جنسی کودکان پرداخته اند هماهنگ است. همسو با یافته های به دست آمده، نادری، غلام زاده و سودانی (۲۰۲۱)، صادقی و برات زاده (۲۰۲۰)، صادقی (۲۰۱۹) و مانو و همکاران (۲۰۱۹) نشان داده اند که می توان با استفاده آموزش ها و تربیت جنسی درست و به موقع، از عواقب مخرب آن جلوگیری نمود. صادق مقدم و همکاران (۲۰۱۶) نیازهای آموزش جنسی والدین را در شهر بیرجند به روش توصیفی - تحلیل بررسی کردند و نشان دادند که تنها ۲۵/۹ درصد مادران قادر به پاسخگویی صحیح به سؤالات فرزندانشان بودند که نشان دهنده توانایی کم خانواده ها در زمینه تربیت جنسی فرزندان خود بود. تحقیق مستوفی (۲۰۱۶) در خصوص نگرش مادران، میانگین نمرات نگرش و عملکرد ۳ ماه بعد از مداخله آموزشی به طور معنی دار افزایش یافت ولی در گروه مقایسه این میانگین تفاوت معنی دار نداشت. که نشان دهنده تاثیر مطلوب برنامه اجرایشده در ارتقاء تربیت جنسی دختران نوجوان توسط مادران آنها بود. پژوهش جابرزاده انصاری (۲۰۱۷)، با موضوع اثربخشی آموزش تربیت جنسی کودکان بر افزایش دانش و نگرش جنسی مادران و دانش افزایشی کودکان در پیشگیری از سو استفاده جنسی در شهر اصفهان، حاکی از آن بود که نگرش جنسی مادران و کودکان در گروه آزمایش افزایش یافته است (آموزش پیشگیری از سو استفاده جنسی بر دانش افزایشی کودکان هم موثر بوده است همچنین آموزش پیشگیری از سو استفاده جنسی بردانش افزایشی کودکان در تشخیص لمس مناسب موثر بوده است) و دانش کودکان در تشخیص لمس نامناسب افزایش یافته است.

فرضیه سوم: آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین بر تغییر عملکرد آنها در تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی موثر است.

نتایج آزمون تعقیبی بن فرونی در جدول (۱۰) نشان می دهد که آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین منجر به افزایش میانگین عملکرد والدین در گروه آزمایش در مقایسه با گروه کنترل در مراحل پس آزمون و پیگیری شده است. همچنین نتایج جدول (۱۰) همسو با نمودارهای (ب) و (ی) شکل (۱) نشان می دهد، تفاوت

میانگین نمرات مؤلفه های عملکرد در دو گروه آزمایش و کنترل در مراحل پیش آزمون- پس آزمون معنادار و در مراحل پس آزمون- پیگیری غیر معنادار است. این یافته بیانگر آن است که تغییرات ناشی از اجرای آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین بر مهارت های ارتباطی و شرایط جنسی کودکان پس از اتمام دوره آموزش پابرجا مانده است. براین اساس در آزمون فرضیه سوم چنین نتیجه گیری شد که آموزش تربیت جنسی کودکان به والدین بر تغییر عملکرد آنها در تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی موثر است. نتایج این فرضیه با پژوهش های محمدکریمی و میرشجاعی (۲۰۲۱) و پولادی، باقری و امینی راستایی (۲۰۲۰) همسو می باشد. نتایج پژوهش محمدکریمی و میرشجاعی (۲۰۲۱) حاکی از آن بود که برنامه آموزش تربیت جنسی سبب افزایش دانش و بهبود نگرش جنسی والدین شده است. همچنین پولادی، باقری و امینی راستایی (۲۰۲۰) نشان دادند که والدین نقش مهم و قدرتمندی در شکل گیری رفتار جنسی صحیح در کودکان دارند و از آنجایی که در کشور ما برنامه آموزشی مدون و مناسب در این زمینه وجود ندارد، اکثر والدین اطلاعات کافی پیرامون این موضوع ندارند. درحقیقت والدین می توانند با کسب آگاهی در این زمینه به فرزندشان در هر سنی که باشد، متناسب با سن او آموزش جنسی را آغاز کنند. در هر مرحله از سن کودک، آموزش ویژگی خود را دارد و باید درک و فهم کودک و ویژگی های عاطفی او در نظر گرفته شود تا موجب بیداری جنسی کودک نشود. در نتایج تحقیق مستوفی (۲۰۱۶) در خصوص عملکرد مادران، میانگین نمرات نگرش و عملکرد ۳ ماه بعد از مداخله آموزشی نیز این نکته را نشان می دهد که به طور معنی دار افزایش یافته ولی در گروه مقایسه این میانگین تفاوت معنی دار نداشته است که نشان دهنده تاثیر مطلوب برنامه اجرا شده در ارتقاء تربیت جنسی دختران نوجوان توسط مادران آنها بود. در مطالعه قهرمانی و همکاران (۲۰۱۹) که تاثیر آموزش بهداشت بلوغ جسمی را بر رفتارهای بهداشتی دختران مدارس دوره راهنمایی می سنجیدند نتیجه گرفتند که در گروه مورد میزان آگاهی، نگرش و عملکرد دانش آموزان بعد از آموزش افزایش نشان داده است.

تربیت جنسی درست و به موقع می تواند در شکل گیری عملکرد جنسی سالم در کودکان بسیار مؤثر باشد، زیرا سلامت جنسی و سلامت روانی آنها را در مراحل بعدی تضمین می کند. تربیت جنسی متناسب با روند رشد کودکان باعث می شود کنجکاوی های جنسی کودکان سرکوب نشود و همچنین خطر منحرف شدن ذهن کودکان را نسبت به مسائل جنسی کاهش دهد بنابراین لازم است کودک برای رسیدن به یک عملکرد جنسی سالم خودش را بشناسد و درک عمیقی از جنسیت خودش به عنوان دختر یا پسر پیدا کند. لذا با تربیت جنسی درست و مستمر و متناسب با سن، کودک با تفاوت های دختر و پسر چه از لحاظ آناتومی و چه شخصیتی آگاهی می یابد و با قسمت های مختلف بدنش آشنا می شود و اندام های خصوصی بدن را همراه با نام صحیح آنها یاد می گیرد. به کار بردن نام صحیح در مورد اندام های خصوصی و به ویژه ناحیه تناسلی برای جلوگیری از طرحواره های ناسازگار در آینده بسیار حائز اهمیت می باشد. کودکان تمایل دارند که بدانند از کجا آمده اند و چگونه بچه درون شکم مادر قرار می گیرد و یا سؤالات دیگری از این قبیل که ذهن کودکان را به خود مشغول کرده است و تنها در سایه تربیت جنسی می توان به مشغولیات ذهنی آنها پاسخ درست داد و رشد عملکرد جنسی سالم را در آنها تقویت کرد. البته باید توجه داشت که در روند تربیت جنسی، نقش جنسیتی باید متناسب با آناتومی و فیزیولوژی بدن کودک باشد.

در تبیین نتایج به دست آمده می توان گفت، برخی مطالعات حاکی از موافقت والدین با آموزش جنسی به کودکان است و برخی دیگر بیانگر دانش کم والدین نسبت به چنین آموزش هایی است. در واقع بساری از والدین به دلایل متعددی از جمله نداشتن آگاهی، احساس شرم و ناراحتی، کمبود دانش به امور جنسی، قبیح دانستن بیان مسائل مربوط به امور جنسی، هراس از پیامدهای منفی این اطلاعات، واگذاری این مسئولیت بر عهده مدرسه، داشتن باورهای غلط (همچون فرزند بزرگ می شود و خودش به این مسائل پی می برد) و این که اگر پدر و مادر درباره مسائل جنسی با کودکان خود صحبت کند، حرمت بین آن ها شکسته می شود؛ نه می خواهند و نه می توانند در مورد مسائل جنسی با کودکان خود به گفتگو بپردازند (واندربگ و همکاران، ۲۰۱۶؛ کنی، ۲۰۱۰؛ ابوالحقوق و همکاران، ۲۰۱۲). در حالی که نتایج این پژوهش نشان داد درک دقیق والدین از شرایط جنسی کودکان و داشتن اطلاعات کافی در زمینه تربیت جنسی، بسیار مهم است و نباید به سؤالات یا بیداری جنسی کودکان بی اعتنا بود یا با تعصب افراطی، آنان را ترساند. همسو با نتایج مطالعه حاضر، نتایج برخی پژوهش ها نیز نشان داد که برنامه های تربیت جنسی جامع در به تأخیر انداختن آغاز رفتار جنسی، کاهش تعداد شریکان جنسی جدید، و کاهش وقوع کنجکاوی های جنسی غیر محافظت شده در کودکان، تأثیر مثبتی دارد (رابینسون و همکاران، ۲۰۱۷ و گروسمن و همکاران، ۲۰۱۸). در مجموع این مطالعات نشان دادند که مداخله آموزشی طراحی شده، بر بهبود دانش جنسی مادران نقش اساسی دارد و مادران می توانند نقش کلیدی در زمینه آموزش مسایل جنسی به دختران را داشته باشند؛ بنابراین مهارت آموزی مادران برای آموزش مسایل جنسی به جلسیات آموزشی مداوم و منظم همراه با تمرین و تجربه، نیاز دارد.

در تبیین این یافته می توان بیان کرد، که آگاهی کودکان از موضوعات جنسیتی از قبیل، تشخیص رفتار طبیعی جنسی از رفتار غیر طبیعی، طرز برخورد مناسب با مسائل مربوط رفتار جنسی، رفتارهای متناسب با سن، زمان آموزش مسائل جنسی، چگونگی شکل گیری هویت جنسی، بلوغ، ارتباط با همسالان، مهار کردن منابع اطلاعاتی کودکان و ... به آنها کمک می کند تا بیشتر آگاه شوند و اطلاعات را بهتر درک کنند و به راحتی رفتار مناسبی را اتخاذ نمایند. از این رو این آموزش و آگاهی موجب پیشگیری از رفتارهای ناسازگارانه و افزایش احساس توانمندی کودکان می شود. این در حالی است که برخی از والدین می خواهند درباره موضوعات مرتبط با رفتار جنسی با فرزندانشان صحبت کنند ولی احساس شرم و ناراحتی می کنند و دانش و مهارت برای انجام چنین کاری را ندارند. برخی از والدین نیز به دلیل عقاید و بینش

های خود، علاقه ای به صحبت کردن درباره ی مسائل و آموزه های جنسی ندارند. زیرا تصور می کنند ارائه اطلاعات موجب بیدار شدن غریزه ی جنسی نوجوانان می شود، در حالی که باید بدانند هر چه اطلاعات و دانسته های نوجوانان درباره ی بدن خود و مسائل مربوط به جنسیت شان بیشتر و صحیح تر باشد، احساس کفایت در مهار کردن رفتارهای آن ها افزایش می یابد. از این رو، کودکانی که تحت آموزش تربیت جنسی قرار گرفتند دانش و مهارت مناسبی در زمینه های تحولات جسمی و روانی بلوغ، ارزش ها، نگرش ها و ارتباط، مهارت های فردی، تمایلات و خویشن داری کسب کردند که با بهره گیری از آنها رفتارهای سازگاران در آن ها افزایش و سوء برداشت های آنها کاهش یابد و موجب شده است تا توانایی کودکان در زمینه رفتارهایی از جمله گفتگوی میان فردی سازگاران با جنس مقابل، نمایش سالم در موقعیت های اجتماعی، گسترش دوستی های سالم و اثرگذاری متقابل در محیط های گروهی ارتقاء یابد. از این رو، صلاحیت ها و مهارت های جدیدی که در طی آموزش تربیت جنسی نوجوانان کسب شده موجب ارتقاء احساس تسلط بر محیط اجتماعی و خودکارآمدی در آنان شده است، همچنین نظریه شناختی اجتماعی نیز این موضوع را مورد تأیید قرار می دهد که دانش افراد بر خودکارآمدی آنها تأثیر مستقیمی دارد.

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: جهت رعایت اصول اخلاقی، اطلاعات افراد شرکت کننده در پژوهش محرمانه مانده و به آن ها این اطمینان خاطر داده شده است.

حامی مالی: در انجام این پژوهش از حمایت مالی هیچ موسسه یا سازمانی استفاده نشده است.

نقش هر یک از نویسندگان: تمامی نویسندگان مقاله در پیشبرد این پژوهش نقش یکسانی بر عهده داشته اند.

تضاد منافع: بنابر اظهار نویسندگان، این مقاله هیچ تعارض منافی ندارد.

تشکر و قدردانی: نویسندگان مقاله بر خود لازم می دانند بدین وسیله از تمامی شرکت کنندگانی که در اجرای این پژوهش نقش داشته اند، صمیمانه قدردانی نمایند.

References

- Aboul-Hagag KE-S, Hamed AF.(2012). Prevalence and pattern of child sexual abuse reported by cross sectional study among the University students, Sohag University, Egypt. *Egypt J Forensic Sci.* 2(3): 89-96. <https://doi.org/10.1016/j.ejfs.2012.05.001>
- Allen, B., Timmer, S.G., & Urquiza, A. j. (2016). Parent-Child Interaction Therapy for sexual concerns of maltreated children: A preliminary investigation. *Child Abuse & Neglect*, 56, 80-88. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.04.008>
- Bastien S, Kajula LJ, Muhwezi WW.(2011). A review of studies of parent-child communication about sexuality and HIV/AIDS in sub-Saharan Africa. *Reproductive health.* 8(1):25. <https://doi.org/10.1186/1742-4755-8-25>
- Bornstein, M. H. (2016). Some metatheoretical issues in culture, parenting, and developmental science. In Q. Jing, M. R. Rosenzweig, G. d'Ydewalle, H. Zhang, H. C. Chen, & K. Zhang (Eds.), *Progress in psychological science around the world*
- Grossman JM, Jenkins LJ, Richer AM.(2018). Parents' perspectives on family sexuality communication from middle school to high school. *Int J Environ Res Public Health.* 15(1): 107. <https://doi.org/10.3390/ijerph15010107>
- Huang, K., Caughy, M. O., Genevro, J. L., & Miller, T. L. (2015). Maternal knowledge of child development and quality of parenting among White, African-American and Hispanic mothers. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 26, 149-170. [10.1016/j.appdev.2004.12.001](https://doi.org/10.1016/j.appdev.2004.12.001)
- Kellogg, ND.(2009). Clinical report—the evaluation of sexual behaviors in children. *Pediatrics.* 124(3):992-8. <https://doi.org/10.1542/peds.2009-1692>
- Kenny MC.(2010). Child sexual abuse education with ethnically diverse families: A preliminary analysis. *Child Youth Serv Rev.* 32(7): 981-989. DOI:[10.1016/j.childyouth.2010.03.025](https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2010.03.025)
- Kirby D. Increasing communication between parents and their children about sex. *British Medical Journal Publishing Group*; 2008; 337:a206. <https://doi.org/10.1136/bmj.a206>
- Liu W, Edwards CP.(2003). Chinese Parents' Knowledge, Attitudes, and Practices about Sexuality Education for Adolescents in the Family. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1096516>
- Manu, AA., Mba, JC., Asare, QG., Odoi-Agyarko, K., Asante, OKR.(2019). Parent-child communication about sexual and reproductive health: evidence from the Brong Ahafo region, Ghana. *Reproductive Health.* 12:16. <https://doi.org/10.11604/pamj.2018.31.35.13801>
- McGillicuddy-DeLisi, A.B. (1982a). Parental beliefs about developmental processes. *Human Development*, 25, 192-200. • doi:[10.1159/000272796](https://doi.org/10.1159/000272796)
- Melamed, B.G. (2017). Parenting the ill child. In *Handbook of Parenting.* 5, 329-348. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2017.01.011>

- Miller, S. A., Manhal, M., & Mee, L. L. (1991). Parental beliefs, parental accuracy, and children's cognitive performance: A search for causal relations. *Developmental Psychology*, 27(2), 267–276. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.27.2.267>
- Robinson KH, Smith E, Davies C.(2017). Responsibilities, tensions and ways forward: parents' perspectives on children's sexuality education. *Sex Education: Sexuality, Society and Learning*. 17(3): 333-347. <https://doi.org/10.1080/14681811.2017.1301904>
- Stevens, J.H. (2018). Child development knowledge and parenting skills. *Family Relations*, 33, 237–244. • doi:[10.2307/583789](https://doi.org/10.2307/583789)
- Stoiber, K.C. (2017). Parents' beliefs about their children's cognitive, social, and motor functioning. *Early Education and Development*, 3, 244–257.
- Stone N, Ingham R, Gibbins K.(2013). 'Where do babies come from?'Barriers to early sexuality communication between parents and young children. *Sex Education*. 2013; 13(2):228-40. <https://doi.org/10.1080/14681811.2012.737776>
- Stone, N., Ingham, R., McGinn, L., & Bengry-Howell, A. (2017). 'Talking relationships, babies and bodies with young children: The experiences of parents in England'. *Sex Education Journal*, 17(5), 588-603. doi: [10.1111/j.1469-8749.1982.tb13709.x](https://doi.org/10.1111/j.1469-8749.1982.tb13709.x)
- Vanderberg RH, Farkas AH, Miller E, Sucato GS, Akers AY, Borrero SB.(2016). Racial and/or ethnic differences in formal sex education and sex education by parents among young women in the United States. *J Pediatr Adolesc Gynecol*. 29(1): 69-73. [10.1016/j.jpag.2015.06.011](https://doi.org/10.1016/j.jpag.2015.06.011)
- Walker JL.(2016). A qualitative study of parents' experiences of providing sex education for their children: The implications for health education. *Health Educ J*.60(2):132-46. <https://doi.org/10.1177/001789690106000205>
- World Health Organization.(2019). Adolescents: health risks and solutions [Internet]. Available from.
- Wyckoff SC, Miller KS, Forehand R, Bau J, Fasula A, Long N, et al.(2008). Patterns of sexuality communication between preadolescents and their mothers and fathers. *J Child FAM Stud*. 17(5):649-62. doi:[10.1007/s10826-007-9179-5](https://doi.org/10.1007/s10826-007-9179-5)
- Zhang ,w., chen, j., Feng ,Y., Ligingyi,L ,ch ,&zhao, x. (2018) . Evaluation of a sexual Abuse prevention Education for Chinese preschoolers, *Research on Social Work Practice*24(4) 428-436. doi:[10.1177/1049731513510409](https://doi.org/10.1177/1049731513510409)